

Ałła Kondak

Wydział Kultury Komitetu Wykonawczego Miasta Brześć

Stan obiektów fortyfikacyjnych Twierdzy Brzeskiej, ich stopień zachowania i wykorzystanie w Brześciu.

Na terenie Białorusi, dokładniej w mieście Brześciu i rejonie Brzeskim znajduje się 35 obiektów fortyfikacyjnych Twierdzy Brzeskiej w różnym stopniu zachowania (13 fortów włączając fragmenty fortów, zniszczone w 1915 roku, 4 koszary obronne, 7 punktów oporu, 5 prochowni, 5 baterii artyleryjskich, 1 pierwsza linia).

Na 100 % zachowało się 8 obiektów : fort nr VIII („B”), punkt oporu „B-W”, bateria 1888 r., koszary obronne „B-W”, koszary obronne „Ż-Z”, bateria artyleryjska nr 1, bateria artyleryjska nr 2, prochownia „Ż-Z”.

Stan zachowania w 50% i więcej posiada 11 obiektów : fort nr I, prochownia nr 1, prochownia nr 2, bateria nr 6, prochownia nr 3, fort lit. „A”, pierwsza linia „Moszczona” (zachowały się tylko ziemne transeje i wykopy), fort nr V;

Stan zachowania w stopniu mniejszym niż 50% posiada 7 obiektów: fort „Graf-Berg”, fort nr III, fort nr IV, punkt oporu „G-D” nr 1, punkt oporu „G-D” nr 2, punkt oporu „A-B”, fort lit. „Z”.

Fragmentarycznie zachowało się 9 obiektów: fort nr IX, fort lit. „W”, koszary obronne „W-G”, fort lit. „Ż”, punkt oporu „E-Ż”, fort nr X („D”), fort lit. „M”, punkt oporu „M-E”, punkt oporu „Z-Z”.

Całkowicie nie zachowały się forty nr II, lit. „G”, lit. „E”.

Jako zabytki historyczno-kulturowe zainteresowaniem cieszy się 21 obiektów fortyfikacyjnych Twierdzy Brzeskiej, w tym :

8 fortów – „Graf-Berg”, nr I, nr III, nr IV, nr VIII („B”), nr IX, lit. „A”, lit. „Z”;

5 prochowni – nr 1, nr 2, nr 3, nr 4, „Ż-Z”;

4 baterie artyleryjskie – nr 1, nr 2, bateria 1888 r., nr 6;

3 koszary obronne – „A-B”, „B-W”, „Ż-Z”;

1 punkt oporu – „B-W”.

W chwili obecnej 12 obiektów Twierdzy Brzeskiej wykorzystywanych jest przez różne przedsiębiorstwa państwowe. 3 obiekty wykorzystane są przez osoby prywatne na potrzeby gospodarcze (magazyny, warsztaty, biura). Wyjątkiem jest fort nr V, który stanowi filię Kompleksu Pamięci „Twierdza Brzeska- Bohater”, zachował się w 100%. Teren fortu stanowi oddzielną trasę wycieczkową Kompleksu Pamięci „Twierdza Brzeska – Bohater”.

W roku 2007 do Ministerstwa Kultury Republiki Białoruś zostały wysłane dokumenty dla pięciu obiektów fortyfikacyjnych Twierdzy Brzeskiej. Celem wpisania ich na listę Państwowego Dziedzictwa Historyczno – Kulturowego Republiki Białoruskiej jako uzupełnienie do 7 znajdujących się na liście obiektów fortyfikacyjnych, zlokalizowanych na terenie rejonu Brzeskiego, które od 1 czerwca 2007 roku znalazły się w granicach miasta Brześcia.

FORT „Graf-Berg”

Fort „Gra-Berg” – to pierwszy fort, zbudowany w systemie umocnień fortecznych Twierdzy Brześć Litewski w latach 1869- 1870 na polecenie generała- adiutanta E. I. Totlebena. Materiał- cegła, żelbeton, ziemia. Znajduje się na terenie kombinatu mięsnego. **Zachował się w 40%.**

W 1912 roku w forcie została zbudowana lodówka (chłodnia), jako magazyn dla przechowywania produktów mięsnych garnizonu Brześcia Litewskiego.

Materiały pokonferencyjne powstały w ramach projektu „Twierdza Brześć wspólne dziedzictwo historyczno – kulturowe”, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego Programu Sąsiedztwa Polska – Białoruś – Ukraina Interreg IIIA/Tacis CBC 2004- 2006 i Budżetu Państwa
WYKORZYSTYWANIE MATERIAŁÓW BEZ ZGODY GOK ZABRONIONE

W chwili obecnej lodówka zachowała się i posiada współczesne przybudówki. Zniszczona jest północno- wschodnia część umocnienia, uszkodzone są wały. W części północnej zachowały się koszary wbudowane w wał ziemny, których część wykorzystywana jest pod saunę; galeria przeciwskarpowa i poszczególne budowle forteczne. Pomieszczenia wykorzystywane są jako magazyny i wydziały „Brzeskiego Kombinat Mięsnego” spółka akcyjna typu otwartego, część pomieszczeń pozostaje pusta. Chroniony jest jako historyczne dobro Republiki Białoruskiej.

FORT nr I (Kozłowicze)

Fort nr I wchodził w skład fortów pierwszej linii obronnej Twierdzy Brześć Litewski. Został zbudowany w latach 1878 – 1880. Modernizowany na początku XX wieku. Materiał- cegła, beton, ziemia. Znajduje się w rejonie byłej wsi Kozłowicze, ul. Prioziornaja. Zachował się w 80%.

Fort stanowił pas obronny oddziału Kobrzyńskiego Twierdzy Brześć Litewski. Fort nr I i fort lit. „A” z pośrednimi pozycjami strzeleckimi, otoczone wspólną siatką drucianą stanowiły grupę fortów. W modernizacji fortu nr I na początku XX wieku brał udział kapitan I.O. Bieliński.

Fort nr I składa się z 2 wałów ziemnych rów forteczny. W wale wewnętrznym wbudowane jest dziesięć murowanych kazamat. Jedna z nich – dwukondygnacyjna. W zachodniej części wału wewnętrznego znajdują się dwie potężne przelotowe. Na wale umiejscowione są dwa wymurowane punkty obserwacyjne, chronione opancerzonymi kołpakami. Na początku XX w wale zewnętrznym wbudowano 3 betonowe kazamaty (jedna zburzona).

Między fortami nr I i lit. „A” zachowała się wybrukowana droga, zbudowana na początku XX wieku. Na zewnętrznym i wewnętrznym wałach znajdują się 2 punkty stałej 1-szej rotacji 18-stego oddzielnego batalionu artyleryjsko- maszynowego 62 Brzeskiego Rejonu Umocnionego.

W roku 2006 został nabyty przez prywatnego przedsiębiorcę dla zorganizowania pola golfowego. Chroniony jako dobro historyczne Republiki Białoruskiej.

FORT nr V

Fort nr V – pierwsza linia. Zbudowany w latach 1878-1888, Zmodernizowany w latach 1908-1911. Znajduje się w rejonie byłej wsi Arkadia. Materiał – cegła, beton, ziemia. Zachowany w 90%. Zajmuje powierzchnię – 0,08 km² . Stanowił pas obronny oddziału Wołyńskiego Twierdzy w Brześciu Litewskim.

Początkowo fort został zaprojektowany przez kapitana Iwanowa. Fort posiada formę pięciokąta. Został zbudowany z cegły, otoczony wałem ziemnym, fosą. Na wale zbudowano 5 skazamatyzowanych trawersów. W tylnej części zostały zbudowane koszary, liczące 11 kazamat, obwałowane ziemią od strony fasady ziemnej. W części frontowej znajduje się kaponiera czoła na sześć dział, połączona z koszarami centralną poterną.

Od 1908 roku fort modernizowano pod kierownictwem kapitana sztabu I. O. Bielińskiego. Budowle murowane zostały pokryte betonem, warstwą grubości 1,8 – 2 m . Zostały zbudowane potężne boczne, łączące koszary z bocznymi półkaponierami.

W latach 1911-1914 została zbudowana kaponiera czoła, pozycje strzeleckie są częściowo wybetonowane. W czerwcu 1915 roku w forcie V rozlokowano 6 rotę artylerii fortecznej.

W czerwcu 1941 roku w forcie przebywa trzeci batalion strzelców 44 pułku strzeleckiego. Na początku Wielkiej Wojny Ojczyźnianej batalion opuścił fort V i przedostał się do twierdzy, biorąc udział w obronie Twierdzy Brzeskiej.

W latach okupacji fort był wykorzystywany jako magazyny, został wyzwolony w lipcu 1944 roku przez żołnierzy 1295 pułku strzeleckiego 160 dywizji strzeleckiej 70 armii.

Po wojnie wykorzystywany jako magazyny wojskowe. W chwili obecnej są zachowane wszystkie umocnienia fortu, fosa wodna. Wał ziemny został częściowo uszkodzony. Od 1995 roku fort V stanowi zabytek historyczno- kulturowy. Od 1999 roku fort został włączony do Kompleksu Pamięci „Twierdza Brzeska- Bohater”. Teren i zabudowania zostały oczyszczone ze śmieci wstawiono drzwi i okna, część dachu koszar pokryto hydroizolacją, odtworzony został system wentylacyjny, zbudowano most przez fosę fortu. Droga prowadząca do fortu została nowocześnie zbudowana i zaasfaltowana, zbudowano parking, poprowadzono linię elektryczną.

8 maja 2000 roku fort został otwarty dla zwiedzających. Obecnie prowadzone są prace w celu stworzenia w forcie stałej ekspozycji muzeum „Historia fortyfikacji i uzbrojenia”. Zaplanowane jest zbudowanie kotłowni. Obecnie w forcie okresowo wystawiane są ekspozycje czasowe. Znajduje się tu ekspozycja uzbrojenia artyleryjskiego na otwartej przestrzeni, składająca się z 9 armat i 1 transportera opancerzonego. Niejednokrotnie na terenie fortu V odbywały się różnorodne imprezy miejskie z udziałem młodzieży i kombatantów. Szkoły Brześcia corocznie przeprowadzają w forcie zawody wojskowo-sportowe „Zarnica”. Chroniony jako dobro historyczne Republiki Białoruskiej.

FORT nr VIII („B”) (mikrorejon „Dubrowka”, ul. Białoruska)

Fort nr VIII („B”) wchodzi w skład fortów pierwszej linii obronnej Twierdzy w Brześciu Litewskim. Został zbudowany ok. 1890 roku. Materiał- cegła, beton, ziemia. Zmodernizowany na początku XX wieku i włączony do drugiej linii obrony Twierdzy w Brześciu Litewskim. Zachowany w 100%.

Fort składał się z wału ziemnego i fosy. Mur przeciwskarpowy fosy wyłożono cegłą. Wewnątrz wału obronnego znajduje się galeria połączona z półkaponierami bocznymi. Na wale znajdują się wybetonowane pozycje strzeleckie skazamatyzowane trawersy, łączące się z galerią za pomocą szybu. Galeria za pomocą poterny łączy się z kaponierą czoła.

Fort nr VIII („B”) i koszary obronne „A-B” stanowiły grupę forteczną i były otoczone wspólną siecią sztucznych przeszkód.

W chwili obecnej teren fortu i zabudowania przekazane są na własność prywatnym przedsiębiorcom. Teren ogrodzono, pomieszczenia fortu wykorzystywane są jako magazyny, garaże, pomieszczenia pomocnicze, chronione są jako dobro historyczne Republiki Białoruskiej.

FORT nr IX

Fort nr IX wchodził w skład obiektów obronnych pierwszej linii obrony Twierdzy w Brześciu Litewskim. Zbudowany w latach 1878-1888. Materiał – cegła, ziemia. W latach 1912-1915 włączono go do drugiej linii. Stanowił pas obronny oddziału Kobryńskiego Twierdzy w Brześciu Litewskim. Znajduje się przy ul. Szoszejnaja 10, mikrorejon „Bieriozowka”.

Zachowały się częściowo: fragment murowanej kazamaty i fosy, dom zbudowany w latach 1883-1886, w którym zapewne mieszkał inżynier wojskowy, kierujący budową fortu.

W chwili obecnej na terenie fortu znajduje się Rolnicza Stacja Biologiczna (dendrarium) Brzeskiego Uniwersytetu Państwowego im. A.S. Puszkina, rosną tu unikalne rośliny, teren jest ochraniaany.

FORT lit. „A” (Kozłowicze)

Fort lit. „A”- druga linia obiektów twierdzy. Zbudowany w latach 1912-1915. Materiał- beton, ziemia. Znajduje się w odległości 1,5 km na północny zachód od fortu nr I w

rejonie byłej wsi Kozłowicze nieopodal 10 strażnicy granicznej, Brzeskiej Straży Granicznej. Zachował się w 70%. Zajmowana powierzchnia wynosi około 10 ha.

Fort lit. „A” wchodził w skład zespołu fortów z fortem nr I i pośrednimi pozycjami strzeleckimi. Grupa fortowa była otoczona wspólną siecią drucianą. W czerwcu 1941 roku teren fortu wchodził w pas ochronny granicy państwowej ósmej liniowej strażnicy granicznej 17 –go oddziału Straży Granicznej. Naczelnik strażnicy – starszy lejtnant M.N. Serwetnik.

22 czerwca 1941 roku strażnica podjęła walkę. Przeżyło 15 osób.

W latach 1970-1980 pomieszczenia fortu zajmował rezerwowy dowódczy punkt brzeskiego oddziału straży granicznej.

Fort posiada wał ziemny, w środku którego wbudowane są koszary czołowe. Z prawej strony od strony koszar znajduje się prochownia pośrednia. Na wale położone są dwie linie wybetonowanych okopów strzeleckich z dwoma punktami obserwacyjnymi na skrzydłach. Koszary przy pomocy poterny połączone są z kaponierą czoła liczącą sześć kazamat dla dział. Kaponiera obwałowana od części frontowej. Wejście do kaponiery zamknięte jest przelotowymi drzwiczkami. Zachowały się pomieszczenia piwniczne. Na lewym skrzydle kaponiery przedniej znajduje się punkt obserwacyjny.

Na prawym skrzydle czołowej fasady fortu została zbudowana półkaponiera. Zachował się sufit i ściany boczne. Ściana frontowa jest zburzona.

W centrum fasady czołowej znajduje się wejście na teren fortu. Po obu stronach przejścia znajdują się 3 wybetonowane skazamatyzowane pozycje strzeleckie. Tylne strony pozycji strzeleckich mają obwałowanie ziemne. Fort otoczony był rowem forticznym. Nie zachował się.

Na wałach zachowały się 2 punkty stałe pierwszej rotacji 18-stego oddzielnego batalionu artyleryjsko- maszynowego 62 Brzeskiego rejonu Umocnionego.

W chwili obecnej fort nie jest wykorzystywany.

PROCHOWNIA

Prochownia – zabezpieczona od zniszczenia przez pociski; pomieszczenie do przechowywania materiałów wybuchowych i amunicji. Na początku XX wieku w trakcie umacniania twierdzy Brześć Litewski zbudowano **siedem prochowni**. Obecnie 5 znajduje się na terenie Białorusi.

PROCHOWNIA NR 1(ul. Sołniecznaja, na podwórzu domu nr 86/1);

Prochownia nr 1 wchodzi w skład obiektów obronnych pierwszej linii twierdzy Brześć Litewski. Zbudowana w końcu XIX – początku XX wieku. Materiał – beton, ziemia. Zachowana w 70%.

Prochownia zabezpieczała amunicję dla fortu lit. „A”, fortu nr 1, fortu nr VIII(lit. B), oraz dla innych pośrednich umocnień.

Ma ona kształt pięciokątnej, betonowej budowli. Częściowo pozbawiona jest obwałowania ziemnego. W prawym rogu na dachu zachował się betonowy kanał wentylacyjny. W chwili obecnej jest chroniona i wykorzystywana jako garaż prywatny.

PROCHOWNIA NR 2(ul. Osipienko 11/1);

Prochownia nr 2 – pierwsza linia. Zbudowana w latach 1901-1902. Materiał: beton, ziemia. Zachowała się w 60%.

Prochownia zabezpieczała amunicję dla fortu nr II i fortu nr IX. Stanowi budowlę betonową o kształcie prostokąta z otworami strzelniczymi. U góry muru znajduje się gzyms. W prawym rogu na dachu zachował się betonowy kanał wentylacyjny. Od tyłu posiada obwałowanie ziemne. W chwili obecnej wykorzystywana przez indywidualnego

przedsiębiorcę pod biuro i magazyn. Chroniona jest jako dobro historyczne Republiki Białoruskiej.

PROCHOWNIA NR 3 (ul. Łuckaja);

Prochownia nr 3 wchodziła w skład pośrednich obiektów obronnych drugiej linii twierdzy Brześć Litewski. Zbudowana w latach 1901-1902. Materiał: żelbeton. Zachowała się w 60%.

Zabezpieczała amunicję dla fortów: lit. „E” i lit. „M”.

Prochownia jest jednokondygnacyjna. Przedstawia ona galerię o kształcie pięciokąta, posiada 4 zasłonięte okiennicami otwory strzelnicze. Wejście do prochowni – drzwi jednoskrzydłowe, po obu stronach których dwoje drzwi dwuskrzydłowych. Ściany boczne występują, dach nachylony do fasady. Od tyłu i po bokach obwałowanie ziemne. Część wału ziemnego została rozorzana.

Obecnie w prochowni znajdują się sklepy, magazyny rynku „Staryj Gorod”, teren nowoczesnie urządzonej kawiarni, stoiska handlowe, sklepy z artykułami dekoracyjnymi i domki dla pawia i strusia.

Prochownia jest chroniona jako wartość historyczna Republiki Białoruskiej.

PROCHOWNIA NR 4 (w rejonie Arkadia)

Wchodziła w skład pośrednich obiektów fortyfikacyjnych Twierdzy Brześć Litewski. Zbudowana na początku XX wieku w czasie modernizacji twierdzy brzeskiej i utworzenia zewnętrznej linii obrony. Prochownię zaprojektował kapitan sztabu I.O. Bieliński.

Prochownia jednokondygnacyjna. Przedstawia galerię o kształcie pięciokątnym, posiada 4 zasłonięte okiennicami otwory strzelnicze, 3 wejścia. Wewnątrz – 8 kazamat. Po bokach i od frontu obwałowanie ziemne.

Prochownia zabezpieczała amunicję dla fortów nr IV i nr V.

W lipcu 1944 roku podczas wycofywania się wojsk niemiecko-faszystowskich część prochowni została wysadzona.

W chwili obecnej wykorzystywana jest jako pomieszczenia magazynowe i pomocnicze przez indywidualnego przedsiębiorcę W.A. Sobolewskiego i „Kantri Plus” sp. z o.o.

PROCHOWNIA „Ż – Z” (w rejonie Gorszony)

Zbudowana w roku 1912 z żelbetonu. Przedstawia jednokondygnacyjną galerię z półokrągłą kaponierą z siedmioma strzelnicami. Na skrzydłach prochowni także znajdują się po dwie strzelnice. Wewnątrz cztery kazamaty. Od czoła prochownię obwałowano nasypem ziemnym. Do prochowni dobudowano trzy punkty stałe 2 rot 18 oddzielnego batalionu maszynowego 62 Brzeskiego Rejonu Umocnionego.

Prochownia „Ż-Z” stanowiła pas obronny oddziału Wołyńskiego Twierdzy Brześć Litewski. Pełniła ona zadanie zaopatrzenia w amunicję fortów „Ż” i „Z”, także pośrednich pozycji obronnych. W chwili obecnej prochownia „Ż- Z” znajduje się na terenie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością „KSM – Serwis”, chroniona jest i wykorzystywana jako magazyn.

KOSZARY OBRONNE

W trakcie budowy zewnętrznej linii obrony oprócz fortów powstawały pośrednie budowle obronne: punkty oporu, baterie artyleryjskie, koszary obronne.

Koszary obronne – pomieszczenie koszarowe przygotowane do długotrwałej obrony i osłaniające od ognia oblężniczej artylerii.

W systemie obronnym Twierdzy Brzeskiej zostało zbudowanych 5 koszar obronnych.

KOSZARY OBRONNE „B - W”

Zbudowane w latach 1912-1914 pod kierunkiem inżyniera wojskowego, kapitana D. M. Karbyszewa.

Koszary jednokondygnacyjne, część frontowa obwałowana nasypem ziemnym. Od tyłu koszary chronione tylną kaponierą na cztery strzelnice i tylnym trawersem. Przy pomocy poterny koszary połączone są z frontowym trawersem, mającym wyjście na wał ziemny przed koszarą. Na wale znajduje się punkt obserwacyjny. Wewnątrz koszar jest sześć kazamat.

Koszary obronne „B - W” stanowiły pas obronny oddziału Kobryńskiego Twierdzy Brzeskiej. Stanowi pozycję pośrednią, flankującą przestrzeń między fortami lit. „B” i „W”. Nazwa „Skipczenko” nadana od folwarku Skripczenko, obok którego zostały zbudowane.

Do lata 2003 roku były zajęte przez jednostkę wojskową.

W chwili obecnej nie są wykorzystywane.

KOSZARY OBRONNE „Ż - Z”

Koszary obronne „Ż - Z” wchodziły w skład zewnętrznej linii obronnej Twierdzy Brzeskiej. Zbudowane w latach 1912-1914.

Koszary „Ż - Z” zostały zbudowane z żelbetonu. Składały się z koszar tylnych, chronionych kaponierą z czterema otworami strzelniczymi. Dwa wejścia zamykane drzwiami opancerzonymi, zostały przykryte kolczastymi drzwiczkami. Przy pomocy poterny (korytarza podziemnego) koszary były połączone z frontowym trawersem, posiadającym wyjście na wał ziemny przed koszarą. Wewnątrz koszar – sześć kazamat. Od frontu koszary obwałowano nasypem ziemnym.

Koszary obronne „Ż - Z” stanowiły pas obronny oddziału Wołyńskiego Twierdzy Brzeskiej. Stanowiły pozycję pośrednią, flankującą przestrzeń między fortami lit. „Ż” i lit. „Z”.

W 1940 roku do koszar dobudowano dwa punkty stałe 2 rot 18 oddzielnego maszynowo-artyleryjskiego batalionu 62 Brzeskiego Rejonu Umocnionego.

Po wojnie rozlokowano tutaj jednostkę wojskową.

W danym momencie nie są wykorzystywane.

KOSZARY OBRONNE „A - B” (przy drodze do wsi Klejniki)

Koszary obronne „A - B” tworzyły wewnętrzną linię obrony Twierdzy Brześć Litewski. Zbudowane w latach 1914-1915. Materiał – beton, ziemia. Zlokalizowane na północny zachód od Twierdzy Brzeskiej, zachowały się w 60%.

Stanowią one pozycję pośrednią, osłaniały przestrzeń między fortami nr I i nr VIII (lit. „B”). Koszary obronne „A - B” wchodziły w skład grupy fortowej fortu lit. „B”. Koszary służyły zarówno do celów obronnych, jak i do rozlokowywania strzelców. W czasie okupacji na terenie koszar rozstrzelano ludność cywilną.

Koszary zajmują powierzchnię ok. 200 m². W ich skład wchodzi koszary czoła, osłonięte kaponierą czoła z sześcioma otworami strzelniczymi i fosą czoła. Za pomocą

poterny koszary połączone były z trawersem frontowym, mającym wyjście na wał ziemny przed koszarami.

Koszary były otoczone nasypem. W zachodniej części fosy czoła znajduje się schron betonowy i sieć okopów. We wschodniej części znajduje się opancerzony punkt obserwacyjny.

Pomieszczenia wewnętrzne mocno uszkodzone przez wybuch i pożar. Pomieszczenia wypełnione są przez wodę. Północna część fasady częściowo uszkodzona jest przez eksplozję. Brak części obwałowania.

W chwili obecnej nie są wykorzystywane.

BATERIA 1888 (aleja Maszerowa 3)

Bateria artyleryjska 1888 wchodziła w skład pierwszej linii obrony Twierdzy Brześć Litewski. Zbudowana w latach 1878 – 1888. Materiał – cegła, ziemia. Znajduje się nieopodal od placu Kompleksu Pamięci. Zachowana w 100%.

Przedstawia pośrednią pozycję obronną, przeznaczoną dla osłony strategicznie ważnej szosy na wschód i linii kolejowej Brześć – Chołmsk. Bateria składa się z wału ziemnego z przedpiersiem i dwóch wbudowanych w wał murowanych kazamat.

Należy do organizacji, nie jest wykorzystywana.

BATERIA nr 6 (800 m na wschód od ul. Lejtnanta Riabcewa)

Bateria artyleryjska nr 6 wchodziła w skład zewnętrznej linii obrony Twierdzy Brześć Litewski. Zbudowana na początku XX wieku. Materiał – beton, ziemia. Zlokalizowana 800 m na wschód od ulicy w lesie nieopodal drogi. Należy do terenów dzielnicy Lenińskiej miasta Brześcia. Zachowana w 70%.

Przedstawia pośrednią pozycję obronną, przeznaczoną do ostrzału odcinka między fortem lit. „W” i koszarami obronnymi „W - G”. Rozliczona na trzy działa. Zachowały się trzy schrony betonowe (jeden zburzony), które posiadają obwałowanie, ziemne przedpiersie. Nie wykorzystywana.